

Na solar

**Nejlepší
české povídky
od roku 1989**

**Jan Němec (ed.)
Host**

Na solar

Brno
2025

Na solar

**Nejlepší
české povídky
od roku 1989**

Jan Němec (ed.)

Státní fond kultury ČR

Vychází s finanční podporou
Státního fondu kultury.

Děkujeme za pomoc Městské knihovně v Praze
při digitalizaci a kolaci vybraných povídek.

Editor © Jan Němec, 2025
© Michal Ajvaz, Jan Balabán — dědicové,
Bára Bažantová, Bianca Bellová,
Stanislav Beran, Petr Borkovec, Irena Dousková /
Druhé město, Edgar Dutka, Marek Epstein / c/o DILIA,
Sylva Fischerová, Emil Hakl, Viktorie Hanišová,
Matěj Hořava, Daniel Hradecký / EUROMEDIA
GROUP, Václav Kahuda — dědicové, Dora Kaprálová /
Druhé město, Jiří Kratochvíl / Druhé město,
Lubomír Martínek, Ivana Myšková, Ludvík Němec,
Petr Pazdera Payne, Jan Antonín Pitínský /
Větrné mlýny, Magdaléna Platzová, Petr Šesták,
Marek Šindelka, Jaromír Štětina — dědicové,
Miloš Urban, Vladimíra Valová, Michal Viewegh /
c/o DILIA, Sára Vybíralová, 2025
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2025
(ELEKTRONICKÉ VYDÁNÍ)
ISBN 978-80-275-2949-0 (EPUB)
ISBN 978-80-275-2948-3 (PDF)
ISBN 978-80-275-2950-6 (MOBIPOCKET)

{

Úvod editora

***Short story;
nikoli
small story***

Jan Němec

1 .

Dívám se na poslední fotografii Jasunariho Kawabaty, ve snaze vyčíst z jeho rysů, už poněkolkáté, o co mu tehdy šlo. Drobný obličej s rovnými rty, hříva dozadu sčesaných bílých vlasů — tak trochu kříženec myši a lva, připadá mi. Vrcholným dílem tohoto prvního japonského držitele Nobelovy ceny za literaturu je novela *Sněhová země* (česky vyšla ve svazku *Pět japonských novel*, 1969). Milostné dobrodružství tokijského floutka a provinční gejši na pozadí modernizace Japonska, mohlo by stát na obálce, kdyby tu novelu chtěl někdo vydat dnes. Nebo také: Jak vysokou cenu je potřeba zaplatit za krásu? Není nutné převypravovat ten příběh podrobně, protože na tomto místě stejně jde o něco jiného. Několik měsíců před smrtí se Kawabata rozhodl, že své nejslavnější dílo úplně přepíše. A právě to se snažím pochopit.

Co přesně se stalo? Jasunari Kawabata se ze *Sněhové země* pokusil udělat *povídku*.

A záhy nato spáchal sebevraždu.

Původní *Sněhová země* (1948) čítá něco přes sto stran, povídka „Střípky ze sněhové země“ (1972) zhruba deset. To znamená, že Kawabata se musel vzdát devíti slov z deseti. Snad by se to dalo nazvat decimací na japonský způsob — nikoli jednoho zabít, ale jednoho ušetřit —, jenže Kawabata rozhodně nemohl postupovat tak mechanicky jako velitelé římských legií. Poslední úkol jeho života neměl být aritmetické povahy. S více než dvacetiletým odstupem musel nahlédnout esenci *Sněhové země* a odvyprávět ten příběh znovu, tentokrát už bez všeho toho harampádí, které obvykle utváří prózu. Zkusil zařvat jako lev a pak se protáhnout myší dírou. Zkusil napsat povídku.

2 .

Vybavuje se mi první povídka, kterou jsem v životě přečetl. Hřbet s nápisem *Kruh světla* mě v rodičovské knihovně dráždil už dlouho. Sálh jsem však po něm až jednoho odpoledne, kdy jsem přišel ze školy a otráveně sebou praštil na koberec. Irwin Shaw, to jméno mi nic neříkalo. Jak by taky mohlo, hltal jsem v té době výhradně

Short story; nikoli small story

science fiction: ve svých dvanácti jsem vůbec nerozuměl tomu, proč bych měl číst cokoli ze skutečnosti, když můžu navštívit vzdálenou planetu se dvěma slunci. Povídka, již jsem ve výboru *Kruh světla* nalistoval, vyprávěla o muži, který se zamiluje do knihkupkyně. Anebo to bylo opačně? Zamilovala se knihkupkyně do zákazníka? Asi už to po těch letech není podstatné, kdo se do koho zamiloval, a nehodlám ani ověřovat, jestli tam vůbec nějaká taková povídka je. Toho odpoledne se však něco stalo: vstoupil jsem do kruhu světla. Zničehonic jsem nerozuměl, proč bych měl ztrácet čas s nějakou planetou se dvěma slunci, když můžu číst něco tak skutečného (ačkoli nepopírám, že i na planetách se dvěma slunci mohou být dobrá knihkupectví a velké lásky).

3.

Odvažuji se na tomto místě být osobní, protože taková je i antologie českých porevolučních povídek, kterou držíte v rukou. Není to antologie reprezentativní, protože nevím, co by to mělo znamenat, a není to ani antologie akademická, jejímž záměrem by bylo vyměřovat kánon. Jde o můj autorský výběr, do něhož se promítlo, jak já osobně vnímám literaturu a čeho si cením na povídkách. Je zřejmé, že jiný editor by došel k jinému souboru textů.

Během předchozích dvou let jsem přečetl přes dvě stě autorských sbírek, vydaných mezi roky 1990 až 2024, a v nich více než tři tisíce povídek. Nakonec jsem z nich vybral třicet — šlo tedy o „centimaci“ na japonský způsob —, od každého autora jen jednu.

Prst, ruku a záhy i paži jsem tomuto požírači času dal hlavně proto, že povídky stojí za některými z mých nejsilnějších čtenářských zážitků vůbec. Není to jen ten Shaw, na toho jsem ve skutečnosti dávno zapomněl. V mém panteonu se vyjímají spíše Julio Cortázar, Flannery O'Connorová nebo Don DeLillo. Každý zkušenější čtenář s sebou nejspíš životem nosí svou vlastní pomyslnou antologii: tipuji, že v ní často bude něco od E. A. Poea, A. P. Čechova, Franze Kafky, D. H. Lawrence, Ivana Bunina, Ernesta Hemingwaye, Trumana Capoteho, Alice Munroové, Luciy Berlinové nebo snad Ursuly Le Guinové. V případě klasické české

literatury se možná vybaví i konkrétní sbírky, přinejmenším proto, že jde o stálíce gymnaziálních hodin literatury: Nerudovy *Povídky malostranské*, Čapkovy *Povídky z jedné a druhé kapsy*, Kunderovy *Směšné lásky* nebo Hrabalova *Perlička na dně*.

Přesto se mi zdá, že se na povídky zahlíží. Jsou to *jenom* povídky, slyšel jsem už tolikrát. A od nakladatelů: Sbíрка povídek? Nebude se prodávat. Výjimkou potvrzující pravidlo je v porevoluční české literatuře Jan Balabán a jeho kniha *Možná že odcházíme*, předem známý vítěz všech možných bilančních anket. Ani já jsem Balabána nemohl pominout, ale zajímavější část věci se odehrávala jinde. Od začátku jsem věřil, že za těch pětatřicet porevolučních let vznikla řada vynikajících povídek, které na rozdíl od těch Balabánových zná málokdo. Věřil jsem, že existují texty, které si zaslouží nový kontext, a chtěl jsem ho pro ně vytvořit.

Koneckonců měl jsem v tomto svém snažení předchůdce: v roce 1968 vydal Československý spisovatel antologii *Česká povídka 1918—1968*. Na jejích stránkách se potkává Karel Čapek s Ivanem Vyskočilem nebo Marie Pujmanová s Milanem Kunderou. Následující dvacetiletí zůstalo nepokryté, snad se k tomu ještě někdo odhodlá.

Zadruhé, postupně mě čím dál více zajímalo, zda takto vznikne jiný obraz polistopadové literatury, než jaký podávají například přehledové publikace Ústavu pro českou literaturu Akademie věd. Mám na mysli svazky *V souřadnicích volnosti* (2008), *V souřadnicích mnohosti* (2014) a *V souřadnicích neklidu* (2024), které prostřednictvím interpretačních studií konkrétních děl mapují tři již uzavřené porevoluční dekády.

Jiný obraz jistě vzniká už s ohledem na žánr, přesto může být zajímavé oba soubory krátce porovnat. Akademické *Souřadnice* neobsahují povídkových sbírek mnoho — z celkových devětadesáti próz jich je pouze jedenáct, a to ještě při hodně volném chápání toho, co všechno lze za povídku považovat. K úplné shodě (na autorovi i konkrétní knize) došlo jednou jedinkrát — u sbírky Lubomíra Martínka *Olej do ohně*, z níž jsem vybral úvodní „Nemilostný příběh“. V případě Jana Balabána, Edgara Dutky, Marka

Short story; nikoli small story

Šindelky, Matěje Hořavy a Petra Borkovce jsme se s editory *Souřadnic* sice shodli na jménu, ale po povídce jsem sáhl do jiné sbírky, než kterou vyzdvihli oni. Nechal jsem stranou Petra Šabacha (nejlepší povídky napsal už ve své prvotině *Jak potopit Austrálii* z roku 1986), Karla Švestku, Květu Legátovou a Milana Kozelku. Naopak jsem zařadil povídky těch, kteří se v *Souřadnicích* vyskytují jen se svými romány, namátkou Michala Ajvaze, Michala Viewegha, Emila Hakla nebo Jiřího Kratochvila (přinejmenším poslední dva jsou podle mě lepší povídkáři než romanopisci). Nejvýraznější rozdíl ovšem tkví v tom, že více než polovina zde zastoupených v prozaické sekci *Souřadnic* vůbec nefiguruje.

Musím ovšem předeslat, že jsem při pořádání této antologie od začátku přijal některá omezení:

a) Mnoho autorek a autorů tu není prostě proto, že povídky nepíší, anebo je nikdy neshromáždili do autorské sbírky, která v mém editorském pojetí představovala kvalifikační limit. Mimo tedy zůstaly jak časopisecké povídky, jichž bylo hlavně v devadesátých letech nepřehledně, tak tematické antologie, zejména těch několik desítek svazků, které od roku 2002 vydalo nakladatelství Listen (leckdo však později povídky z těchto antologií zařadil do vlastních sbírek).

b) Nepřečetl jsem samozřejmě *úplně všechny* povídkové knihy, co u nás od roku 1989 vyšly. Hranice, za níž už pátrání postrádá smysl, bude vždy sporná, a tak uvádím pouze anekdoticky: ve směru experimentu mě zastavila až sbírka Jiřího Drašnara *Noc na pláži*, která obsahuje náhodné textové permutace, a ve směru mainstreamu jsem doputoval až k lesklým, omyvatelným deskám knihy Věry Noskové *Zpackaná masáž*. Kompletní bibliografii sbírek, které mi prošly rukama, čtenář nalezne na konci knihy.

c) Vícekrát se stalo, že povídka, která mi padla do oka, sice poprvé vyšla až po roce 1989, ale prokazatelně vznikla už dříve. Těchto případů jsem se nakonec vzdal. Můj zájem totiž patřil po-revoluční literatuře v užším slova smyslu, bez dohánění nakladatelských dluhů; chtěl jsem, aby vybrané povídky skutečně vyprávěly až příběh doby posametové. Vědomě jsem udělal jedinou

výjimku, a tou je vstupní „Noc“, již Václav Kahuda sepsal už v prvních měsících roku 1989. Nejenže jde o mimořádně sugestivní text, ale zdá se mi, že funguje i jako ideální průchod — temný, špinavý, divoce posprejovaný — z osmdesátých let do devadesátek.

Existoval však ještě jeden důvod, proč jsem se do toho všeho pustil. Chtěl jsem si zkrátka se svými kolegyněmi spisovatelkami a kolegy spisovateli popovídat o povídkách. Jinak řečeno, zajímalo mě, co si myslí o onom činu Jasunariho Kawabaty. Jeho jméno jsem však pro jistotu ani jednou nezmínil.

4.

Nevíme samozřejmě, co se Kawabatovi honilo hlavou, když se ze své novely pokusil udělat povídku tak průzračnou jako horský vzduch ve městě Juzawa, kde se odehrává. A nevíme ani, jestli si pak život vzal kvůli tomu, že ve vlastních očích selhal, nebo naopak že svůj úkol zdárně završil — nebo s tím jeho poslední povídka vůbec nesouvisela. Můžeme se však zamyslet nad tím, o co se to vlastně Kawabata pokusil. Jinak řečeno, jaký je rozdíl mezi románem a povídkou.

Výmluvné je už to, že zatímco o románech a románovosti existují celé stohy odborné literatury, o povídkách jen několik málo studií (z těch klasických mě kdysi uhranul Barthesův rozbor Balzacovy povídky „Sarrasine“, jak jej podal v knize *S/Z*). Nezbyvá tedy než se obrátit přímo k těm, kteří povídky píší.

Zdeněk Svěrák (nezařazen) si na přebalu své knihy nazvané prostě *Povídky* všímá toho nejzjevnějšího rozdílu vůbec: „Povídka je záhon, román je pole. Vždycky jsem věděl, že pole neobdělám, ale práce na záhoncích mě lákala. Záhon není nedohledný.“ (V případech následujících *Nových povídek* už píše pronikavěji: „Ptám se sám sebe, co to vlastně dělám, když píšu povídku. Jako bych našel pecku a dělal kolem ní třešeň.“) Další parametr přidává Ivana Myšková (zařazena): „Povídka je návštěva, krátká, ale intenzivní. Román je soužití, které má dovoleno chvílemi unavovat.“ A podobně můj otec Ludvík Němec (zařazen): „Román je něco jako manželství, kdežto povídka milostné dobrodružství.“

Short story; nikoli small story

Dobrá: povídky jsou obvykle krátké a intenzivní a v tomto ohledu se podobají spíše básním. Není náhoda, že zatímco pouze hrstka básníků píše romány (nebo opačně: jen málo romanopisců píše básně), patří často k těm nejlepším povídkářům vůbec. O něco dál se o tom můžete přesvědčit díky textům Sylvy Fischerové, Daniela Hradeckého nebo Petra Borkovce.

Rozsah, intenzita či vnitřní spřízněnost povídky s básní ovšem nejsou jedinými rozdíly oproti románu. Časté je přirovnání povídky k fotografii (zatímco román je v této analogii filmem). Povídka i fotografie přísahají na rozhodující okamžik, během něhož se všechny podstatné prvky ocitnou v dokonalé kompozici (zafixované v případě fotografa spouští, v případě povídkáře pointou). „Fotografie je tajemství o tajemství,“ říká fotografka Diane Arbusová a totéž platí i o povídce. Pomůžeme-li si angličtinou, povídka je *short story*, nikoli *small story* — podobně jako fotografie usiluje o to sdělit velké věci na malém prostoru. A pojí je i pojetí času: ačkoli se obvykle dá určit, ve které době fotografie vznikla nebo kdy se povídka odehrává, obě zároveň působí, jako by čas přesahovaly. Fotografie i povídka jsou uměním určitého, které nás neurčitě upomíná, že je-li něco plně samo sebou, stává se to něčím jiným.

Jiří Kratochvíl, nejstarší ze zastoupených, mi napsal: „Povídka je to, co jsme si, vyhnanci z ráje, směli vzít s sebou, totiž to jablko, co jsme si tam utrhli z rajského stromu.“ Marek Šindelka s větším důrazem na současnost tvrdí, že „dnes jsme všichni spíš takové sbírky povídek“ (než že bychom žili nějaký velký román). A když jsem se naposledy viděl s Dorou Kaprálovou, prohodila jen tak mezi řečí, že povídka je pro ni „literární bonsaj“.

Strnul jsem: o bonsajích totiž ve své nobelovské řeči hovořil i Kawabata. V umění pěstovat bonsaje se podle něj snoubí — stejně jako v dobrém psaní — jednoduchost s dokonalostí a krásou.

5.

Jsme teď podstatě povídky blíž? Jsme, jak to tak bývá, *nekonečně* blízko. Esence se lze ve chvílích tvůrčí milosti jen dotknout, ne

se jí zmocnit, a já bych rád věřil, že Kawabata tento dotek těsně před smrtí — anebo v ní — ucítil. Ve skutečnosti se totiž esence dotýká nás, ne my jí. „Jakmile projeli dlouhým pohraničním tunelem, objevila se Sněhová země. Hlubiny noci zbělaly. Ozval se signál a vlak zastavil,“ začíná muž s rysy mezi myší a lvem svou poslední píseň.

Hlubiny noci, které na konci tunelu zbělají... Zatímco romány se rozlévají do šíře, povídky jsou, jako když nebe pročísne blesk. Nebo takto: zatímco romány vznikají kumulací, ba často by rády byly sumou, tajemstvím povídky je nemilosrdné odčítání. Vybrané texty Matěje Hořavy nebo J. A. Pitínského čítají sotva jednu normostranu, a přece se v nich děje více než ve většině knih, které v knihkupectvích vrší v pyramidách (a uvnitř je obvykle dávno vykradený hrob).

6.

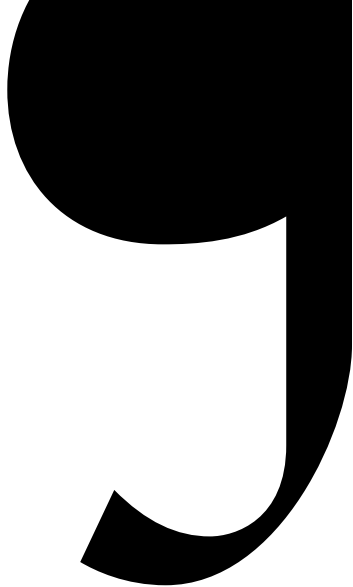
Flannery O'Connorová zkraje své stati „Psaní povídek“ (ve svazku *Tajemství a mravy*, česky 2019) říká: „Traduje se, že povídka je jednou z nejobtížnějších literárních forem, a vždycky jsem se snažila zjistit, proč si to lidé myslí, když pro mě je to jeden z nejpřirozenějších a nejzásadnějších způsobů lidského projevu.“ Je to tedy těžké napsat dobrou povídku? Napsat opravdu dobrou povídku se podaří vzácně, ale pokud se to podaří, je to snadné. Věřím, že právě tohle stojí za těmi nejlepšími stránkami knih: neobvyklá samozřejmost, nesamozřejmá obyčejnost.

Sluší se však obrátit na závěr pozornost na čtenáře. Literatura totiž nakonec nejsou písmena v knihách, ale to, co písmena v knihách udělají s člověkem, který je čte. Z povídky Irwina Shawa už nevím téměř nic, vím však, že mě tehdy přesměrovala s jistotou vesmírné výhybky.

Julio Cortázar, jeden ze skutečných mistrů, ve své vynikající přednášce s mimořádně nudným názvem „Některé aspekty povídky“ nabízí ještě jinou (už poslední) metaforu: „Jeden argentinský spisovatel, fanoušek boxu, mi sdělil, že v zápase mezi textem a čtenářem román vždy zvítězí na body, kdežto povídka čtenáře

Short story; nikoli small story

musí knokautovat.“ Je to trochu násilné, ale přesné přirovnání. Zatímco román čtenáře může umořit někde v rohu, objímat se s ním v nekonečném klinči, povídka je ostrý hák vedený jedním tahem. Zasahuje bradu nebo solar plexus, česky sluneční pleteň — ten kruh světla, druhý mozek, který máme v horní části břicha. Koupit to na solar znamená jediné: budou vás počítat. Mám pocit, že už se zvoní do prvního kola.

**Nejlepší
české povídky
od roku 1989**

Noc

Václav Kahuda

„...špatně. Tak to říká lidová pranostika. A teď si zopakujeme, jaký byl stav vody na českých řekách...“

Rádio zachrčelo, otočil jsem knoflíkem a magické oko se stáhlo. Zamžikalo jak kočka, jak noční zvíře, překvapené a oslněné na silnici v lesích... Přejel jsem několik stanic a útržky hovorů a operních árií se slily s bručením rušiček a tajných signálů. Praskání atmosférických poruch vždy zaškubalo okem, jako by se ten kocour z prachu a drátů, z lamp a odporů, jako by se divil a žasl, co slyší a zdalipak ho uši neklamou... Ještě jednou jsem pohladil daleké názvy stanic červenou jehlou, to rádio jak kamna svítilo do setmělé kuchyně. Stáhnul jsem zvuk a otáčel, pomalu kroutil knoflíkem, až mi cvaknutí pod prsty řeklo, že proud je vypnutý. Filharmonie pohasla, zapraskala a z amplionku to zavonělo horkým vzduchem, horkým prachem.

V připozdívajícím se večeru za okny, v modré krajině, se rozsvěcely lampy. Lampy, které miluje letní hmyz. Otevřel jsem okno a vlhá síla větru mě měkce uhodila do obličeje. V ohradách u řeky se ženili a vrískali kocouři. Někde zaskřípěly brzdy a bouchly do sebe vagony. Pískání netopýrů kolísalo a haslo a v korunách stromů si povídali ptáci před spaním.

Otočil jsem se do místnosti. V modré tmě se bělely hrnky na kredenci. A nevěděl jsem, jestli mám jít do biografu, anebo spát. Rozsvítil jsem lampu a zase zhasnul. Kožená vazba *Fausta* byla ohmataná a hladká, ale neměl jsem sílu číst... Co jsem přišel z práce, jsem nějak prázdný a lichý. Lichá karta.

Hodil jsem sebou do síňky, z věšáku stáhnul bundu, nazul si boty, v té tmě jsem zakopnul o bedýnku s brambory, cvaknul dveřmi a zamkl velkým klíčem. V chodbě to zavonělo česnekem a od sousedů huhlala za dveřmi televize. Seběhl jsem do přízemí a tlustý udavačský pudl té státní domovnice řval a skákal na dveře. A dveřní kukátko bliklo a ucpalo se zvědavým vyvaleným okem. Zachrastil řetěz a na nic jsem nečekal. Vyhoupl jsem se do tmy a povětrí.

Ve dvoře se lámal křik racků a v setmělých oknech zářily ohýnky cigaret. V korunách lip se třáslo jarní, staronové listí. Jakási mladá

matka se vyklonila z kuchyně a — „...Mirku, Mirků... Mirečků... dom!“ Zježily se mi vlasy, zježily se mi chlupy na zátylku. A proběhl jsem průjezdem.

V ulici se táhl vlhký vítr od řeky a u protějšího domu hořely popelnice. Večer naplnil ulice města, nasákl do omítek. A v tom modrém světle, v té kobaltové hodině svítily lampy jak kousky jantaru a prozářené koruny akátů voněly a sypaly se z nich měkké mûry a sametová těla lišajů. Přejetý holub vychládal na dlažbě, nebo je tu už dávno? Snad týden. Nit ostrého pachu se třepila a několik nažraných much nemohlo odlétnout a usínalo v peři. Černá kočka se přehoupala přes ohradu, zlehka přivoněla k mrtvému, znechuceně cukla tlapkou a přeběhla mi přes cestu a zmizela ve sklepním okénku.

Prošel jsem několik ulic a potkával bílé košile mužů a bílé zuby žen. Též několik lesklých očí před kinem a rudé rty v dubovém parčíku. V parku, kde ve stromech spí hejna hrdliček, ptáků, kteří, ač blízko, jak duševně nemocni tlumeně vrkají jakoby z kilometrových dálek. Písek mi křupal pod podrážkou a žlutá okna hospod svítla do noci za záclonkou, za přerostlým asparágusem. Blyštěla se do tmy mokrým leskem cínových pultů a píp. V té „U Přistavu“ hrála harmonika. Vypil jsem pivo hned u pultu a druhé si odnesl ven. Pěna šuměla a od Libeňského mostu hučela auta a ve třech barvách žil semafor. Tváře chodců se vylupovaly ze tmy a postříkání žlutým hospodským světlem vcházeli dovnitř, jiní chvilku otáleli a krásněli a měli oči jako koně. A teprve pak nevydrželi, sklonili hlavy a vešli dovnitř. A za chvíli zakláněli hlavy, těla, pokojně stáli v řadě a dívali se na tvář hostinského, na malou zpocenou hlavičku s přilíplými vlasy, s kterým co chvíli cukla jakási vnitřní bolest, jako by nějaký zlý loutkář byl schovaný uvnitř a trhal za šňůrky... Potom, když se vydýchali, zvedli ti hosté oči a podívali se na černého kozla a viděli, jak ten popovický čert si po zadních vykračuje po stráni k lesíku a jak se mu smolně leskne srst a jak se směje... Pak ti hosté zavrou oči, ukrojí víčky plátek toho starého plakátu a chladná pěna jim vklouzne do horkem zmučených úst...

Obrátil jsem hlavu znovu do ulice a polkl hořký doušek. Chladné pivo hřálo v útrokách. Vše se mi vyjasnilo. Opřel jsem se o zeď a nic nedbal pohledů znechucených žen a dívek. Koukal jsem, jak se na nočním nebi trhají mraky. A rudé světlo proti letadlům zářilo na vrcholku přístavního jeřábu. „...kách... a ultimo!“ ozývalo se zevnitř a karty pleskly o stůl.

Zdi domů vydechují teplo, které se mísí s jazyky vlahého večerního vzduchu. Někdo se vypotácel z hospody a mokrá tvář se mu leskla pod lampou. Chytnul se zábradlí, drží se a alkohol s ním cloumá... Vztekle zařval, nebylo mu rozumět. Hněvivě zamával rukou, zakláněl hlavu a plačtivě zaštkal. Hlava mu klesla na prsa a chvíli nehnutě visela. V hospodě zas hrála harmonika. Muž se potácivě vztyčil, hrábl rukou do vzduchu, tak vztekle, jako by chtěl roztrhnout večerní oblohu. Pak zmizel v průjezdu a jeho hulákání pomalu zanikalo ve spleti ulic a průchodů. Podél obrubníků a přes křižovatku cupitala, plížila sama sebe krysa...

„Němkyně, vidíš ji?... Ta je vod jatek, sou jich tam tisíce a teď...“ Temný člověk ke mně přistoupil a šeptal mi, tiše křičel do ucha. Že dělá ve stokách, v kanálech hluboko pod městem a tam vidí ty spousty. A že pozná, odkad' která krysa je, má svoji zkušenost přece. A že tam vidí věci, v tom podzemí, v kloakách, věci strašné a zvláštní. Nikomu nepoví.

„...Jeden chlap vod nás z práce potkal jednou pod Karlákem člověka, říká si ,zahradník', a ten vysedává v kanálech, co vedou od nemocnic a patologických ústavů. A cedí vodu. A dělá ještě jiný věci. Je to tak strašný, že už ani slovo...“ Polkl a díval se do zdi nad mojí hlavou. Chtěl jsem něco říct, ale on mě přerušil. Zanaříkal a žaloval — „Moje céra... to je šílený... chodí za ní jeden a já jen slyším, co si povídaj, a šednou mi vlasy. Pak von vod ní de, bledej v ksichtě, co tam asi dělaj? Ale já nesmim nic říct, hned se urazí, hned se pakuje... A stará?... Ta furt brěči a mlátí hrcema. To je život, nedivim se vrahum. Jednou takhle popadnout košerák a nejdřív je a pak sebe a byl by pokoj. Ale ještě že je tu ta moje práce, zalezu dovnitř a sednu si na schod a řvu. Vykřičím to ze sebe a je na chvíli dobře. A pak jsem všecek splavenej... dostanu žízeň a du.

Kdepák, na mě nikdo nesmí s nervákama. Bando jedna!“ Zašilhal kolem sebe a zmizel.

Odlepil jsem se od zdi a proběhl ulicí. A za rohem se zastavil. Bylo ticho. Večerní mlha nesla z dálky tlukot a dunění uhelných vlaků. Z Troje přes most se rychle sunula tramvaj. Její okna byla z vodního skla a teklo z nich světlo jako z akvária.

Vydýchl jsem a nahmatal v kapse bundy, v teplé tmě, krabičku šňupacího tabáku. Palčivě zavoněla mentolem. Vsál jsem do sebe ostrou, bolavou špetku. Horká vlna mi proběhla čelem a hlavou. Vše okolo se prokreslilo, zostřilo a měl jsem vlhké oči, vyražené slzy. Ohlédl jsem se, kropící vůz projel hlavní ulicí. Asfalt se lesknul. Pouliční lampy se ztrácely v perspektivě té dlouhé přístavní ulice. Prosmýkl jsem se úzkou prolukou v ohradách a ponořil se do drátěné tmy v uličkách mezi sklady. A malé továrny plnily noc olejem. V některých dílnách se ještě svítilo. Někde potichu hrálo rádio, někde se něco vyprávělo. Od přístavu štěkal pes. Nahlédl jsem do jednoho okna. Byla to malá dílna. Pod olejnatým, zašmírovaným sklem jsem uviděl velký stůl, horizontální vrtačku a jiné stroje. Ve výhni blikaly vyhasínající uhlíky a za stolem seděl starší muž v tílku a prstem si jezdil po mapě. Bylo to zvláštní. Tlustý strojník se poškrábal v podpaží a nalil si sklenku nějaké čiré kořalky. Přelil a sklo se blyštělo. Vypil vše naráz a opět se zadíval do mapy. Byl starý a po hlavě mu klouzalo světlo z plechových lamp u stropu. Pak jsem si uvědomil, že má jen jednu ruku. Pravá mu končila nad loktem. Muž se zasmál, kousl do vzduchu a mezi zuby mu prýštěly bublinky. Zadíval se ven, někam nad moji hlavu, a zavřel oči.

Seskočil jsem ze sudu a ve světle plynové lampy si přečetl zašlý starý nápis „J. Lebermayer — K. Chrtt — JÍZDNÍ KOLA A ŠICÍ STROJE“. A vedle byla tabulka „ul. PŘÍVOZNÍ, Praha 7 — Holešovice“.

Přilétl mrak a začlo pršet. V koutě parku jsem se zastavil. Plynová lampa, vrostlá do koruny černého bezu, se leskla od deště. Vyklepal jsem zpod teplého rukávu hodinky a najednou nahoře na viaduktu se přerýl vlak. Prosklená budka strážce trati petrolejově svítila ve výšce nad střechami. Na svých muřích nohách

z traverz a rezatých vinglů. Zelená čísla vyklouzla zpod svetru, byla magická hodina fosforového ciferníku. Mosazné hodinky, vyhráté z útrob šatů, pomalu vychládaly a ulice byla prázdná. Na opadaném štítě domu byla reklama na pumpy a čerpadla, pouť na litinové šibenice.

Stará cikánka v pleteném kulichu s tlustým vlčákem vyšla z průjezdu. Její stín se rozběhl po chodníku, aby ho vzápětí vytrhla z dláždění a pomalu se šourala podél zdi.

Od Stromovky od výstaviště vítr přinesl železné skřípění pustých kolotočů a pach olověných broků z temných slepých střelnic.

Dívka stála pod lampou jak šachová figurka. A blikající maják tramvajového ostrůvku ji pravidelně obtahoval oranžovou tuší a na dálku zdůrazňoval její důležitost.

Cikánka se prudce otočila, její vrásky se z tučného obličeje zakořenily do zdi a pokračovaly v prasklinách, v omítky puklinách. Tam, kde jsou oči, měla ve stínu pod vlasy lesklé indiánské kuličky. Zachrčela, mávla rukou a chraplavě zařvala — „...Ke mně, d'áble...!“ Tlustý vlčák zachrastil pařáty, odpoutal se od vlhké skvrny na zdi a odklusal. Cikánka se ještě jednou ohlédla, sekla očima do akátové tmy. Mimoděk jsem se přitiskl k mokré zdi viaduktu. Nevím, jestli mě viděla. Ale pes se taky otočil, vlhký čumák se mu leskl a chvěl. Upřel na mě zdálky dravčí, krhavý pohled a temně zavrčel. Pak se oba rozpustili do noci. Jen chřestění psích pařátů dlouho doznívalo v mlze od řeky.

Dívka na tramvajovém ostrůvku nervózně ťukala kramflíčkem a otočila se několikrát dokolečka jako panenka-tanečnice na hracích hodinách. Noc byla zrnitá a někde v hlubině nebe hučelo letadlo.

Přešel jsem ulici ve stínu pod viaduktem a dal se ke Stromovce v tučné, skvrnitě tmě stromořadí.

Dívka v balonovém plášti si přičísla neposlušný vlas a čutala botkou do kamínku. Rozhlédla se, pak se směšně rozeběhla v těch svých lodičkách a prudce kopl a kámen zarachotil o plechový koš na odpadky. Postála u jízdních řádů a studovala potrhané cáry a deviantní vzkazy.

Chtěl jsem jít původně do Královské obory na malou noční procházku a dát si pivo. Ale teď jsem se zastavil a ve stínu velkého stromu se díval na tu slečnu, jak matně ozářena světlem od jízdnicích řádů soustředěně čte a srovnává čas s malými hodinkami na útlém zápěstí. Docela se jí leskly oči v tu chvíli, jak byla napjatá a zamyšlená. Vyšel jsem ze stínu a pokračoval směrem do parku. Pohlédl jsem na ni, v koutku jí zatíkal střípek bělma jak křídlo můrky, běláška. A měla velké tmavé oči a trochu šikmé. Tak nějak hezky byla šmrncnutá. Líznutá východem a byla šik. A nebyla zrovna moc hezká, přespříliš pěkná. Ale zvláštní, a to je víc.

Jen mě rychle lízla pohledem a zase pozorně študovala něco hrozně moc zajímavého na tom servaném jízdnicím pořádku, a dokonce si ukazovala prstem a nehet měla jak růžovou mandli a byla všeska štíhlá v tom baloňáku a v téhle dnešní noci.

Otočil jsem se a šel. Na chodníku klapaly boty nočních chodců a několik postav se mihlo pod lampou. Ve Stromovce voněla vlhká hlína, tramvaje svítily mezi kmeny, seřazené na konečné, na otočce. Starý pán se šoural travou a okolo něj vesele pobíhal malý buldok s netopýříma ušima a chrochtal. Ohlédl jsem se. Stála tam na tom ostrůvku a byla opuštěná jak figurka Člověče nezlob se a rozhlížela se kolem. Jednu chvíli to vypadalo, že se dá směrem k Zátorám, k plynárně. Ale pak si to rozmyslela a pomalu se vydala do parku. Nabrala ten směr přímo na mě. A já tam stál mezi stromy a čekal, co se bude dít, a trochu se lekal, zдалipak se nevyděl, až uvidí mou hrůznou tvář, žíhanou stíny listí, a jestli nezačne křičet.

A dívka se blížila jak tažena na niti, nehlučná. Měla sklopené oči a došla skoro až ke mně a já se hnul a díval se jinam. A ona mě uviděla. Slyšel jsem, jak se překvapeně nadechla, doslova jako by se potopila pod hladinu. Rychle jsem se jí zadíval do očí a šel pryč. V křoví zavřískly kočky a vyplašily psy až odněkud ze vzdálených cest v nitru, v hlubinách parku, a vzbudily temné vodní psy v tůních a slepých ramenech dole u řeky. A štěkot se vzdaloval a zase blížil, a nakonec zaniknul v poryvu říčního větru.

Cítil jsem v zádech, jak se za mnou dívá a jak je nerozhodná. Potom cvaknul kramflíček a kroky slábly, až zmizely v hučení krve v uších. Nevydržel jsem to a ohlédl se. Odcházela a bylo tiicho. Proběhl jsem křovím a zkrátil si cestu přes trávník. Prošla pod viaduktem. Potichu jsem rychle oběhl blok. Právě přecházela ulici, když jsem se zastavil u velké pumpy s cedulkou, že tahle voda není k pití. Zahlédla mě a nejistě se usmála, jen tak škusbla tváří.

U výkladu knihkupectví se zastavila a prohlížela si. Došel jsem k ní a přivoněl. Voněla sama sebou, jen slabě, až na prahu pocitů, občas zahořel kvítek noční fialy, a jako by se mi to jen zdálo. Dýchl jsem jí na šíji a ona schoulila hlavu do ramen a začala se smát. Chtěl jsem něco pěkného říct, ale nějak jsem místo toho, nějak cize a chraptivě, zavřísknul a pak se rozkašlal.

Povídal jsem, ať jdeme na kafe a že zrovna tyhle knihy jsou spousty zaplacených špatných myšlenek a že ať jdem, že tady za rohem...

A řekl jsem — „...Nečum...“

A ona se zakuckala smíchem a pořád se dívala do výlohy a dělala se krásná. Vedle z řeznictví vyšel vousatý mladík s mohutnou hlavou. Šel o berlich, pak se zastavil a maličká babička z dvoukoláčku vytáhla tašku a štrachala v ní. A honem rozbalila papír a ten obří invalidní mladík se zapřel berlemi a vážně hleděl na velký kus, na flák vepřového boku, přiložil si maso až ke krevnatým vypouleným očím a s nehybnou tváří študoval, zduřelým prstem se hrabal v mase a babička si stoupla na špičky a s nataženými rukama mu předkládala. A on si šeptal hlubokým hlasem — „...Tady se udělá kapca a podnadije se to tam... zašít bílou nití... odřezky na kuláš, vařeno pod balgónem ve městě...“ A strašný smrad se z něj táhnul, prýštl odevšad, jateční puch.

Ona řekla — „...Já musím domů“ a chytla se mě za ruku.

V té hospodě, v tom tunelovém výčepu, jsme našli místo až na konci, ve tmě, hned vedle dveří od záchodků. A všechny zvuky bylo slyšet a jak si tam mužský mezi sebou povídají. Vypadalo to, že mi celá hospoda močí na záda. A když jsem zvednul hlavu,

uviděl jsem šprajcnuté okénko z pánského pisoáru. A tak se ten jejich hovor míchal do naší řeči, a když někdo hulákal, tak jsme se dorozumívali jen očima. Ona si zapálila cigaretku. A byla to dáma. Pořád si odklepávala. Do popelníku cvrnkala a někdy se netrefila a všude po stole bylo plno popele, byla nepořádná jako filozofka. Dělal bordel.

Řekl jsem jí to a ona kývla, že prý ano, dva semestry filozofie, marxák, má to za sebou, ale že odešla, že ji to nebaví, neba. Byla blbá. Řekla a udělala oči.

Povídám — „Ty si pěkná.“

Sklopila oči a červené skvrny rozkvetly na kůži. A vrtěla hlavou že ne a pak zase že jo. Nějak jí zvlhly oči, mrkala a hrála si se sirkama. Měla takovou velkou krabici od kuchyňských sirek, že prý jiné neměli.

U protějščího stolu seděl zpola sesutý starší pán v elegantních šatech a hlava mu visela. Cuknul sebou a rozhlídnul se po sále. Po lokále. Chtěl lusknout prsty, ale nějak neměl sílu. Nenašel. Podíval se na nás. Dlouho si nás měřil. Pak vstal, uhladil si kravatu a stoupl si k našemu stolu. Uklonil se a povídá — „Pane, znáte Karáska ze Lvovic? Znáte ho?“ A já kývnul a chtěl jsem říct, že dobře jen zčásti, že jsem četl... Ale on mě přerušil netrpělivým mávnutím ruky a byl ostře řezaných rysů s knírkem.

„Pane, já ho znal osobně,“ zvedl obočí na důkaz vážnosti. „...Pane, já si s ním tykal!... A ještě jedno vám řeknu, pane! Máte štěstí na krásné dámy, ale jinak vám nic nezávidím!“ Hrdě kývnul na rozloučenou a sedl si ke své sklence červeného vína a znovu zavěsil hlavu jak zvadlý květ a ruka s velkým prstenem mu spadla ze stolu. A cikáni u stolu hráli „Oranžový expres“. A ten nejtlustší, s vyvalenýma krásnýma očima epileptika, poskakoval a tleskal rukama a zelené tesilky s velkým hřebenem v kapse mu seděly na těle tak na půl žerdi, na půl zadku.

Ona se dívala někam přes jejich hlavy, až k výčepu. Na policiče byly seřazeny různě barevné láhve alkoholů a vín. A házela očkem a olizovala se a já viděl, že má takový dlouhý jazýček, nezvykle špičatý a mrštný. Takový růžový plátek. A mohla si šáhnout až

na špičku nosu. Špulila pusu a vystrkovala jazyk v různých podobách, jednou jako špičku a pak hned stáčela do ruličky a bylo to dětsky neřestné. Oba jsme se usmívali. A objednali becherovku a sklínky se blyštěly mokrou krásou a žlutozeleným ohněm uvnitř. Ona mi vyprávěla. Jak ji na škole ničili profesori a to stádo neupřímných a zlých spolužaček s dětskýma hlavama. A jak ji otec chtěl vyhnat nejen z domu, ale i ze života. A matka dělá ve výrobě lahůdek, pořezané prsty oteklé lákem od okurek, denně míchá metráky salátů a majonéz. A otci je padesát pět a že si barví vlasy a obočí a pak jde do baru Barberina nebo Tatran a matka pak pro něj jezdí tramvají noční a platí nezaplacené, nebo ho odvezou na záchytku, veselý člověk. Že je to hodný otec, ale taky pěkně ras.

Povídá — „...podívej, to je ten pán, to je láska...“ a ukázala mi rychlým prstíkem na starýho strejce s mohutným zátylkem. Mlaskavě líbá smějící se krasavici, šedesátiletou s rudým přelivem a blond paticí do čela. Měla namalované oči, jako by tam měla dvě velké modřiny. A sukně jí na přehozených nohou vylezla a do zakouřeného šera zasvítilo kombiné. Drželi se pevně a úplně se bouchali těma pusama. To byly pocely.

A slečna zavolala hostinského a on nám přinesl griotku, nejdřív samotnou a pak s vaječným koňakem. Vsrknul jsem to do sebe a vypadalo to jako ptačí mozek. A pak jsme si dali zelenou a dívali se skrz pohárky do žárovky a sklínky hořely zeleným ohněm. Byla to pohádka večera, nejkrásnější Aladinova lampa. Ta řada destilátů a kořalek. Ten ebenový plamen fernetu, krvavá griotka, veselý, růžolící myslivec s barvou, jakou má jen srst stříleného jelena. A vodka, křišťál, studená milostivá smrt, hebká a zákeřná.

Zapíjeli jsme tu nádheru pivem. A měla zuby bílé. Když se zhluboka napila, bylo to jen takové líznutí. Smála se na mě, jako by se omlouvala, a jazykem slízala pěnu na tvářích a pod nosem. Na ciferníku hodinek mi fosforeskové ručičky odsekávaly hodiny, jako když se krájí salám, a bylo k půlnoci a hostinský hodil na pípy utěrku a že jako konec, končáre.

Chytla mě za rukáv a byla najednou maličká a já věděl, že se mám zeptat, jestli pak můžu jít na návštěvu. Slečna si klepla naposled cigaretou a pak dlouho mačkala a dusila ten oharek, vytáčela prstíkem a důležitě se dívala a vůbec byla najednou vážná a ztichlá.

Koupil jsem ve výčepu lahvové pivo, flašky s černým kozlem ve znaku. A cpal si ty láhve, kam to šlo, do bundy, do kapec. Byla toho spousta. Byl jsem rozostřený. A ona najednou vytáhla z malé portmonky, vyndala tisícikorunu, modrou tisícovku. Že potřebuje rozměnit. Ukázala na poličku a že prý — „vodku a hodně studenou“. Výčepní ji vyndal přímo z mrazáku a ta láhev se potáhla jinovatku a já musel polknout slinu.

Na ulici řval popelářský vůz a chlapík v oranžové haleně řval taky a blikající maják mu prudce šlehal do vzteklé tváře. Když jsem zavřel oči, pořád jsem tam měl svítivou skvrnu jeho ksichtu. A popelář vytrhnul z popelnice záchodovou mísu, celý bez sebe vytáhl ruku z podělaného vnitřku a roztrátil ten porcelán, tu kameninu o asfalt a střepy se rozlítly a dělník skočil na stupačku a burácivě zmizeli za rohem.

Držela se mě za ruku a já cítil, jak v hlavě mi narůstají a větví se žilky a tepny, jak se koření vlasečnice. Od Strossmayerova náměstí vyly rozjíždějící se sanity, a jak jsme šli dál a dál, vše utichalo.

Podběhli jsme pod šraňkami, zuřivé kladívko skřípavě třískalo do rezaté stříšky, do zvonku. A šli jsme podél dlouhého plotu starého nákladového nádraží. Plynové lampy se ztrácely v kouři a byly jedny z posledních. Stály tu dlouhé řady vyřazených vagonů, celé vlaky prošlých osobních a lůžkových vozů. A byly předělány na ubytovnu. V těch vagonech bydleli traťoví dělníci, podbíječi kolejnic. Vozy byly spojené kabelem a občas některé okno svítilo do noci. Ze střech trčely roury komínků a kouř těžknul noční rosou a obtékal ty oprýskané vagony a visel v houštinách suché trávy a kopřiv. Jak jsme šli okolo těch nikdy nekončících řad vagonů, slyšeli jsme tlumený hovor, vzdálený zpěv. Někde hulákal člověk zasažený životem mezi oči, ta lítost z piva a slivovice rozbíjela okna a ven vyhřezly zamaštěné záclonky a deky. Padala rosa

a strhávala všechny zvuky na dlažbu, kde hynuly ve škvírách, v železných mřížích kanálů, matně lesklých, a v rozbředlém svinstvu kolem obrubníků.

Šlo s námi ticho. A ona se usmála, jen tak koutky se sklíbla, jako když cvakne závěrka u leicy, a řekla — „...nefuň...“ a smála se do hrstičky. Bylo úplně vidět, jak tu dnešní noc do sebe vstřebává, jak ji pije, jak saje všemi póry svého těla, jak v ní hoří každá vteřina. Rychle spalovala život. A ta její syntéza, to štěpení jader pořád hrozilo výbuchem.

Měla byt v nejvyšším patře, vlastně už na půdě. Taková kuchyňka s koupelnou a pak se šlo točitými schody nahoru a tam byl prosklený pokoj, nějaký bývalý ateliér. Všude okolo svítilo město a hvězdy. Na těch skleněných stěnách měla rolety ze štípaného bambusu. A ty teď stáhla a bylo tu útulno.

Jen jednu stěnu nechala nezakrytou. Třpytila se tam řeka a z tmavé masy města trčely věže kostelů a tajemný a krásný chrám Matky Boží před Týnem. Byl nejprvnější. Nad ním byla jen katedrála svatého Víta, geniální gotická vysílačka k Pánubohu.

A nad celým městem, nad údolím visel mrak prozářené mlhy a kouře. Pára prosvětlená tisíci pouličních lamp a oken... Dýchl jsem na sklo a něco nakreslil, a když přicházela po schodech, rychle jsem to zase smázнул.

Seděl jsem v ošoupané klubovce a ona na kanapi a šero noci zdobila zelená lampa. Pili jsme vodku, co polknutí, to vlna až do kostí. Byli jsme zticha. Mazlil jsem se s pivem, studené flašky chladily v dlaních a měkké, šumící doušky tekly do těla s hořkou ozvěnou na patře.

„...Kolik je ti vlastně?“ řekl jsem a bosou nohou si přitáhnul boty, až mi zakřupaly klouby v kotníku.

Dýchl na sklo a napsala římsky XXII.

Šel jsem dolů po litinových schůdkách a hlavou coural v prádle, které se zde sušilo na šňůrách. Strčil jsem hlavu pod kohoutek, aby mi studená voda vyjasnila obzory. Byla tak ledová, že jsem se až zamotal a musel zhluboka dýchat. Kohoutek netěsnil a po vaně se táhla rezatá šmouha. Hodiny odbily půl třetí...

Leželi jsme ve tmě na kanapi, za okny tichounce hučela Praha. Vyprávěla mi, že ten byt má po dědečkovi, který se chtěl ve stáří odstěhovat do Svaté země. Do Izraele. A nestihl to. A tak teď čeká někde v nebi na poslední válku, aby se potom nastěhoval do toho nového Jeruzaléma, do nebeského města. Aby došel věčného klidu...

Po střeše přeběhla kočka a ve strojovně výtahu to bouchlo a zahučelo, někdo jde do práce. Mlíkaři vstávají takhle ráno anebo se možná vrací domů milující otec rodiny, s roztrženým sakem, bez kravaty a s mokrou nohavicí. Přesně tak, jak se to kreslí v humoristických časopisech. A manželka cení zuby a vřeští — „Kde sou prachy na živobyti? Máš prázdnou kešeň!“ A v odpověď dostává veselý pitomý smích. A do toho pláčou děti, vyděšené, choulíce se v peřinkách. „Ptáčátka...“ volá otec a pach kořaly dusí dětská hrdélka... Smějeme se společně, šeptal jsem jí to do ucha snad jen proto, aby mé rty mohly měkce narážet na tu teplou, drobnou lasturu.

Společná noc tišila náš dech. Cítil jsem, jak jí tluče srdce. Jak sebou hází v tom hrudním koši, jako pološilený skřivánek v kleci, s vyloupnutýma očima. Volné a vlažné vlny spánku se mi přelévají přes oči.

Převrhnul jsem láhev a šumící pivo mi teče za krk. Je to příjemné a vonící. Zvedl jsem ji a napil se a cítil, že všechny ty alkoholy, všechny ty molekuly se správně zaklesly do každé buňky mého těla. A proto nejsem opilý, ale naopak zostřený v krajní spokojenosti.

Propadal jsem se do tmy a spánku. Sněhopad krátkých snů přilétl a zase zmizel. Ty sny jak roj meteoritů, sny, na které se zapomene, a ony vlastně ještě nezačaly. A zůstává pocit a ten barvil můj spánek všemi barvami neviditelného spektra velké noční duhy. A jen matně si vzpomínám na její tvář, jak se několikrát ponořila s otevřenýma očima pod hladinu mých snů...

Ucítil jsem její ruku na tváři a šeptem mě zaklínala do ucha, abych spal dál, že musí do práce a že klíče jsou na stole a jídlo v komoře, slepička na dvoře... A začla se smát a otevřel jsem oči

a její tvář byla popelavá v tom šedomodrém světě svítání. Přecházela po místnosti, brala si moji bundu, že si ji na dnešek půjčí, jestli může. A silueta té slečny se míhala na pozadí nebe a hasly hvězdy. Pak zadupala na schodech, zavolala něco a buchly dveře. Chvilí jsem ležel a pozoroval, jak na skleněné střeše přechází kočka. Jak vyrůstá ze svých tlapek. A na opačném konci střechy chrastili holubi svými dráčky a zobáky.

Otočil jsem se na bok a v tu chvíli jsem na ni zapomněl. A bylo mi dobře. Na východě zesvětlela noční obloha. Tmavomodré indigo pomalu odtékalo někam za Petřín. Nad Vysočany a Libní praskla obloha a smaragdový pruh obtáhnul celý horizont. Pak do toho začal vrůstat cihlově červený plyn a první oranžové mraky dávaly tušit slunce. Z komínů šel kouř rovně k obloze a hejna ptáků se ostře rýsovala a zrnila na tom prosvětleném puklém nebi na východě.

Smýkl jsem sebou a vyskočil. Trochu se mi zamotala hlava a prázdné láhve se válely všude kolem. Zapnul jsem rádio a filharmonická dechovka třískala pokličkami. A sbory zpívaly. A potom hlas zachovalého zhýralce zval k těla cvičení, k oken otevření. Dobrotivý stařík jistě cvičí ve studiu před zraky zvukařů na oděné žíněnce a dělá stoj spatný.

Sešel jsem dolů, vzal bandasku a vyběhl do ulic. Měli otevřeno „V Zákoutí“. Na hlavní ulici zarachotila ranní auta a tramvaje, ale tady, hned za rohem, bylo ticho a vlčáci uvázaní ke kandelábru leželi na asfaltu a jen občas některý z nich vzdychnul a slastně se protáhl. V průjezdu byly nastrkány vozíky metařů a dvoukoláky sběračů — lovců starého papíru a železa.

Vešel jsem dovnitř, jen jsem ukázal prsty, že chci plnou bandasku, plnou baničku lehoučké desítky. A mezitím mi hostinská přinesla dršťkovou polévku a košíček slaných rohlíků.

Seděly tu, v té ranní dělnické hospůdce, seděly tu skupinky po ránu ztichlých lidí. Z kuchyně vykoul malý jezevčík. Celý se lesknul a blyštěl. Přiběhl ke mně a strčil mi studený čumák mezi ponožku a nohavici. Pak si vyskočil na lavici, frknul a moudře se mi podíval do očí. A chtěl mi něco pošeptat do ucha a držku

měl od gulášové polívky. Umyl si obličej a pak si vzal tácek a skočil pod stůl a tam ho roztrhal, rozcupoval na kusy. Pod každým stolem jsem zahlédl hromádku sežvýkaných papírů. To byl pravý vedoucí tohoto pohostinství, hospodský jezevčík s chytrýma očima. Zasmál se na mě a dovedně se podrbl zadní nohou za uchem. Pak si cvakajícími zuby lovil a vykusoval blechy. A přišla hostinská. Ztěžka si k němu dřepala a drbala ho za ušima a hladila mu skvrnu zlatých chlupů mezi očima. Cvaknul jsem lžící o talíř a vybral poslední kousky masa. „Chutnalo?“ řekla hostinská, „...taky ty dršťky třikrát vařím, třikrát propírám. A do vroucí polévky vhodím na kousky pokrájené maso a morkové kosti. Muž si ráno vezme vozíček a jde na jatka. U nás se vaří z čerstvého.“ Seděla pořád na bobku uprostřed místnosti a pes se rozvalil na záda a ona se zasmála — „Je to takovej kocour. Nejlepší je spokojenej, když se mu šimraj paždíčka. To drží... A jmenuje se Koťa.“ Rázně dořekla a vzpomněla, že v kuchyni se jí vaří guláše a teplá masa. Vstala, drdolem se chytla do mucholapky, ale jen tak hodila hlavou, trochu cukla a zmizela do zářící světlé kuchyně. Vyšlo slunce a okna se rozsvítila do tmavé místnosti. V těch zlatých sloupech slunečního světla vířil prach a modrý kouř z cigaret se válel pod stropem. Prudká zář promítla vzorek záclon na tváře hostů a všichni jsme měli síť v ksichtě a háčkované motýly na čele. Drobky na stole vrhaly dlouhý stín a z kalužiny piva upíjela moucha. V těch rozstříklých kalužinkách se odrážela broušená sklenka od kořalky a slunce házelo o skleničku prasátka a dělalo z těch loužiček rtuť.

Položil jsem si hlavu do dlaní, celý příjemně zesláblý tím minulým večerem, a hrál jsem se na slunci, nechal se pozdvihovat tím slunečním ránem. V přítomnosti stál hostinský, nehybný za výčepním pultem, a něco si sám pro sebe bzučel. V kuchyni třískly hrnce a pes polekaně zakvíknul. Díval jsem se na tu masařku, na tu řeznickou mouchu, jak noří sosák do piva. A měla krásné oči s fialovou jiskrou. Od plotny zavoněla cibulka a já se upamatoval na svoji bandasku a spěšně jsem zaplatil a kývnul si s výčepním. Pes mě doprovodil ke dveřím a chmouřil oči do slunce a do nového dne.

Vyběhl jsem nahoru do schodů a dlouze pil to chladné pivo. Zavřel jsem oči a díval se do tmy v bandasce. V hliníkové konvi. A pak jsem si vzpomněl. Je to právě rok, co jsem se rozešel, co jsem se uříz od života s tou Janičkou. Prostě jsem jedný jarní noci vstal a vypadl z bytu. Z jejího hnízdečka. Abych se už nikdy nevrátil. Měl jsem se uříznout od ní i s tím prostěradlem, jak to udělal Buddha.

Tyhle paměti jsem rychle spláchnul, zmuchlal a zahodil.

Usnul jsem z bzučení much na oknech. Za šileneckého putování jejich křídel a těl. Dole v ulicích rachotila auta a tramvaje, mluvily tisíce hlasů a šustilo a cvakalo mračno těl. A tady nahoře byl klid. Spánek mě zlehka přiškrtl a omráčený jsem spadl do tůně snu.

...Stál jsem někde v horách a sněžilo. Z obrovského převisu viselo ocelové lano. A byl na něm oběšený železný muž ve španělských botách. Ten viselec měl omrzlé nohy a námraza mu setřela rysy z tváře. A bylo mi ho nějak líto, pukalo mi srdce nad tou popravou. Věděl jsem nějak, že je nevinný, že se na šikmou plochu a na šibenici dostal řízením osudu a kombinací lstivých úkladů těch ostatních.

Visel ze skály nad propastí a prudký víchř drnčel ocelovým lanem. Lanem z jatečních výtahů. A ozval se zvuk tovární píšťaly, zvuk náletu. Rvavý kolísavý hvizd. A z výšky, z vánice se pomalu blížila, po lanu klouzala smějící se železná panna. Tající sníh smýval strupatý rez z jejího rozžhaveného a nehybně smějícího se obličej. A ona se nehlučně smála svou litinovou hlavou, měla skřípající oči a máchala jednou rukou ve vzduchu. A sklouzla oběšenci na prsa a chytla se ho jako v objetí, jako pavoučice, a prsty mu drásala tvář a obírala lupínky železa. A já si teprve teď všimnul, že mezi ocelovými skřelemi je maso. A ta panna mu drásala živé žíly zpod tlustých plechů, jako se obírá rybí hlava do polévky, a drsným jazykem si olizovala prsty. Černým jazykem. Ohlédla se po mně, stále se nehybně šklebíc, a šel z ní pach surového železa. A mě zabořilo srdce a zapraskaly švy v hlavě. Byl jsem to já, ten nešťastník, ten nevinně ztrestaný viselec. Díval jsem se sám sobě

do tváře a sníh houstl a vše zmizelo ve vánici a pak vybuchlo černé světlo a otevřel jsem oči.

Bylo poledne. Otevřeným oknem proudil chladný vzduch a zvonění všech pražských zvonů. Oblékl jsem se a na zdi zahlédl malou fotografii, připíchlou připínáčkem. Byla na ní ona a zaznamenal jsem, jak je vlastně dnes hubená. Na té fotce, když jí bylo osumnáct, vypadá jako krasavice, jak modelka. Královna krásy za Prahu 7 — Holešovice. Ale dnes ta její краса už nebyla pro tak moc lidí, ale jen pro pár, a spíš pro jednoho. A vždycky jen za čas. Tak byla útlá.

Zapnul jsem si košili, utrhnul prošlý týden na kalendáři a vyšel do ulic. Slunce bylo bílé a pražilo do omítek a asfalt měknul. Nafukoval černé puchýřky. Vyprahlý vzduch se vlnil a zaprášené tramvaje tak suše skřípaly na kolejích.

„U Raka“ právě otevřeli a z místnosti to tak studeně dýchlo, že jsem nevydržel a vstoupil dovnitř. Krasavice s šilhajícím očkem za brejličkami a s krajkou ve vlasech mi natočila sklenici a já cinknul mincí do mokrého talířku.

Odnesl jsem si to k oknu. Pod větrákem byl obraz s lokomotivou. To první napití mě roztřepilo a spojilo s tím pŕllitrem. V zatáčce auta řadila a tlumeně řvala za oknem. Místnost byla prázdná, jen v rohu seděl starý pán ve vojenské košili a slzavýma očima se díval někam za mě, pryč. Rukou šustil po desce stolu. Pořád tou dlaní objížděl hrany. A takový to byl zvuk, jako když se sype mouka a válí štrúdl. V tom šeru to opravdu páchlo trochu po ztuchlé mouce a trochu zamřelým pivem. Stařec měl na řetízku klíč od domu, strčený tak napůl v kapsičce od hodinek, a účet měl skoro popsany. Okna byla polepena papírem. Díval se tak pořád pryč, někam jinam. Někam do hlubin hospodského větráku, do mastných pavučin.

Dopil jsem a vypadl ven. V Malé plynární stálo pohřební auto a za volantem seděl člověk ve vestě od obleku, v bílé košili s utrženým límečkem. Slunce páliło do zdí a do skel. Někde za zavřenými okny někdo cvičil na trubku a bylo to blbé.

Prošel jsem průjezdem, pár metrů od domu, když z okna v přízemí se vyklonila stařenka. Měla tak malou hlavu a vypadala jak

zestárlá panenka. Docela i tak byla oblečená. Do samých barevných zástěr, světříků. Za okny měla ve vázičkách, v láhvích od jaru, papírové růže z pouti a hadrovou panenku s knoflíčky místo očí. A ta babička se vyklonila z okna, úplně jako když se otevře nůž. Trčela tam polovinou těla do ulice jako chrlič.

Dívala se mi na špičku nosu a říkala — „Dobry den, mladý pane. Prosim vas, mohl byste mi říct, kolikateho dnes je? Je prveho? Je pondělek? Mohl byste mi říct?“ a v ústech dumlala kus cigaretové špičky. Takový střep z nějaké kosti. A stařenka si odplivla někam mně pod nohy a blyštící nitka slin jí ukápala na blůzku a z pokoje za jejími zády se ozvalo skřehotání a dlouhé vydávání a tlumené rychlé zaklapání. Babička se rychle otočila, zatleskala rukama a zapištěla — „Jedeš, jedeš... ty japonče!“ a zasmála se a dívala se mi zas na špičku nosu. „To nic, to je takova potvora. To je moje kanimúra!“ řekla vítězně a tvář se jí zasnila, když si opět uvědomila, co má doma za bohatství.

„A prosim vas, mladý pane, je prveho?“

„Ano, je prvního, vážená paní. Je pondělí. Je rok tisíc devět set osmdesát devět. Jsme v Praze. Svítí slunečko.“

„A mate taky občansky průkaz se lvem, se statním znakem? Mate občanku?“ povídá malá babička a pavučinky slin se jí třpytí na svetru.

„Ano, jsem občan, obdržel jsem průkaz své totožnosti, hodnosti lidské, svou identifikačku, jsem schopný prokázání sama sebe, mohu se legitimovat!“

„A to je dobře,“ pískla babička, stará paní, a zabouchla okno a z místnosti se ozvalo zdušené hýkání.

Stál jsem tam chvíli jako opářený a bezmyšlenkovitě jsem šoupal nohama. Tahal jsem nohu po kamínkách, po vydrolené omítce.

V parčíku na dvoře si děti hrály na vraždu a s výkřikem — „Kdo je živán?“ jsem procitnul a podél zdi jsem spolu se svým stínem utekl do domu. Rychle jsem zachrastil klíčem a odemknul. Vklouzl jsem dovnitř a zacvaknul za sebou. Kukátkem jsem zkontroloval pustou chodbu a protější dveře k sousedům. Ticho a kulatá vůně

mého posledního útočiště, mé nory, mého ostrova, mě pohladila a přijala do své šerosvitné, svěží atmosféry.

Ošpláchal jsem se u dřezu studenou vodou a lehl si na podlahu a v tu ránu jsem usnul. Ještě vím, že otevřeným oknem vlétl do místnosti kos, obletěl stěny a zmizel. A taky jak venku zatroubil klaksonek a já stál u okna a dole na ulici stál moped Stadion a na něm seděl hubený člověk. Komáří muž v šedém obleku a brýlích se žlutými skly. Vidím ho, jak zaklání hlavu a volá vroucným hlasem — „Vezu zprávu. Přináším depeš. Jsem motorový postilionek a vezu spěšniny, zprávy, expres informace. Jsem rychlík!“ volá a mává na mě placatou čepicí a kření se a kucká radostí, že veze zprávy. Komíhavě se opřel do pedálů a motor chytnul a komáří muž se naposledy ohlédl a mával mi volnou rukou a jásal, zdravil...

Vzbudil jsem se při slunce západu. Stejně jak včera, tak i dnes. Padá fialový soumrak, zapouští se do dlažby a barví tu městskou krajinu. Je netopýří večer v Holešovicích... V ulici U Vody i v Přádelní. U Pergamenky, U Uranie a U Parního mlýna. Soumrak padá jak tichý déšť. Jako eukalyptový olej. Jak valeriánské kapky. Na nebi se děly zvláštní kouřnaté úkazy, jako když se ve vodě rozpouští zrnka hypermanganu.

Končí pondělí a ulicí plují bílé košile. Rozšířené oči se třpytí v modré tmě. Nazítří 1. květen — dnes, noc Valpuržina.

Nastává noc zázraků a čarodějných věcí. Z lesíku na ostrově, z říční dubiny, vylétl těžký rezatý netopýr s psí hlavou, co se živí mletým masem. Pomalu zakroužil nad shlukem budov. Pak nabral výšku a odlétl směrem k jatkám.

Po řece pluje malá černá lyska. Visí v proudu, v tom temném tahu pod klidnou hladinou.

Zavřel jsem okno a sedl si na židli. Setmělo se a na obloze se rozsvítila hvězda Večernice. Stoupl jsem si k akváriu a díval se na zlaté oči ryb. Na nebezpečnou tmavou rybku pod kamenem. Žárovka prosvěćela zelené listy vodních rostlin a bublinky vzduchu prýšćely z písku. V zešćelé kuchyni svítlo akvárium zeleným světlem a sršelo do místnosti svou ztichlou zlatavou hudbou, bublá-

ním a šuměním vody. Bubliny jiskřily na hladině a já si léčil oči od dění výhně. Od šterku v ulicích. Od zpuchřelých pneumatik.

Uvařil jsem si brambory s tvarohem a trochu přepálil máslo, aby to vonělo. Rádio hrálo jazz. Zvoní telefon. A ona mi říká — „Ahoj,“ sype do sluchátka tisíc a jednu příhodu. A pak mlčí a někde v houštině milionu drátů je slyšet cizí hovor.

Říkám jí — „Vem baterku, vem světlo a vyběhni po schůdkách do toho skleněného pokoje, vyjdi na střechnu pod noční nebe. Rozumíš? A rozsviť tu elektrickou lampu a směrem, tím směrem na Pelc-Tyrolku, tím směrem na kopec, na Bulovku. Tam sviť a mávej tou žárovkou, tím světlem, a já ti odpovím. Nezapomeň, odbije deset a ty rozsviť to světlo a mávej.“ Zavěsil jsem a byl rád, že se neptala proč. Že ji taky uchopil ten nápad. Ta chvíle.

Vzal jsem si lampu na řepkový olej. Ajznboňáckou lucerničku. Vyběhl jsem po schodech až nahoru, k půdě. A tam jsem rozsvítil žlutý plamínek, horkou dušičku. A pod trámy se spícími holuby, pod dráty od antén našel jsem vikýř a žebřík. Opřel jsem se do zrezivělého víka, až povolilo. Vysoukal jsem se na střechnu, na tašky ještě vyhráté sluncem. Sedl jsem si na kominickou lávku a noční město pulzovalo milionem světél.

Poprvé udeřil zvon a pak ještě devětkrát. Stoupl jsem si a mám lucernou. Okolo houstne vzduch. Fialové jiskry letí oblohou. Čarodějnice se slétají. Od stínadel se rozlil po obloze temný mrak plný štětín, dusného řvaní a úpění. Spolu s ním vylétlo k obloze hejno havranů s hlubokýma očima a s krákáním plným střepů a zčernalé krve. Kdo ví, odkud přinesl vítr hejna křišťálových alkoholických mušek a pach přezrálých melounů. Z blat a lužních lesů přilétaly podivné druhy zvířat, jakési zrůdy, srostliny navzájem nepodobných druhů.

Z Vršovic pomalu přicházel člověk se srnkou vrostlou do obličejů. A už ji vidím. Jedna jiskřička bliká a míhá se v dálce mezi střechami. V houštinách antén a za ježatou hradbou komínů a hromosvodů. Blikáme si spolu pro štěstí. A je krásně. Neznajíce žádný smluvený signál, stejně si rozumíme. Čteme si v tom vzdáleném světle, čteme, co každý chce, a co tam tedy vidí.

Vítr od Židovských pecí přihnul pach mokrého kouře a dětské oči plakaly za soumraku.

Dívám se na město skrz plamének řepkového oleje. Z plamene vylézají salamandři. A odlétají. Z komína vyskočil ježatý rarách, zatřásl se, vyprášil saze a v podobě tchoře se rozeběhl po hřebenu a skočil do tmy.

Zaklonil jsem hlavu, cizí síla mi vytrhla dech z úst a proměnila ho v řev. Spokojený, tichý křik... A najednou cítím, že se rozpouštím do noci. Barevné jazyky tmy mě taví a já se vznáším. Potichu praská skutečnost...

Pevně jsem se chytil zábradlí a dole zaštěkal pes. Ještě není můj čas. Sedl jsem si na dřevo a ve světle lucerny jsem uviděl a nahmátl popraskanou fošnu kominické lávky. Spatřil jsem čísla vyřezaná do dřeva, 1959. Numero prašných a krvavých let.

A náhle zapraskaly schůdky a z vikýře se vyklonila její usmívající se hlava s jiskřícíma očima. A říká — „...Podívej, hořím... Jsem tvoje lampa?“